

Tekstilni radnici danas bez plata, sutra bez penzija

Pedesettrogodišnja Hajka Osmanhodžić je provela 35 godina u fabrici cipela Fortuna iz Gračanice radeći na raznim poslovima i spremna je da ide u penziju.

Međutim, ona to ne može.

Prema podacima penzionog fonda Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH), Fortuna im duguje najmanje 2,6 miliona KM. Radnicima Fortune, kojih ima 1.180 penziono osiguranje nije uplaćeno od 1998. godine.

‘Imamo sada 20 radnika koji treba da idu u penziju, ali nemamo novca’, kaže Fahrudin Osmanhodžić, predsjednik sindikata Fortune i povjerenik Saveza sindikata BiH za Tuzlanski kanton.

Ono što se dešava radnicima Fortune je samo nagovještaj socijalne krize koja je opisana u nedavno objavljenom izvještaju.

Prema studiji, koju je u decembru prošle godine objavio Savez sindikata BiH, uz pomoć američkog Centra za međunarodnu radničku solidarnost, sve veći broj radnika neće moći u penziju zbog neplaćenih doprinosa penzionim fondovima. U studiji se izražava zabrinutost zbog činjenice da više od 20 odsto populacije živi na ili ispod nivoa siromaštva, i postavlja se ‘legitimno pitanje šta će se desiti’ sa starijim radnicima u budućnosti, kako sa onima koji rade neprijavljeni, tako i sa onim prijavljenim, ali čije doprinose njihove kompanije ne plaćaju.

Ti ljudi se neće moći penzionisati i ako budu prisiljeni da prestanu raditi zbog narušenog zdravlja, samo će im rodbina moći pomoći.

'Sve će ovo dovesti do socijalnih nemira, koji će dodatno ugroziti već ionako tešku situaciju u društvu', stoji u izvještaju.

Tekstilna i industrija obuće

Nije slučajnost što su radnici tekstilne i industrije obuće među prvima koji se suočavaju sa ovakvim nevoljama.

Nekada je ova industrijska grana zapošljavala oko 50.000 radnika u BiH. Ali, radna mjesta su nestala tokom rata, a nakon toga su nedostatak investicija i globalna konkurencija nanijeli dodatnu štetu.

Danas, samo oko 35.000 radnika, od kojih je 80 odsto žena, radi u ovoj privrednoj grani. Za većinu već 10 godina nije uplaćivano penziono i zdravstveno osiguranje i žive od 270 do 300 KM plate mjesečno.

Druge fabrike tekstila i obuće u Tuzlanskom Kantonu su u sličnim problemima.

U fabrici Aida, 1.000 radnika pravi cipele za plate od 260 do 270 KM mjesečno. Ova kompanija penzionom fondu duguje najmanje 1,7 miliona KM za doprinose koji nisu plaćeni od 2000. godine. Fabrika tekstila Zina u Tuzli, koja već šest mjeseci ne radi, duguje više od 25.000 KM za svojih 200 radnika.

Odlukom Parlamenta FBiH iz maja prošle godine, poslodavcima u tekstilnoj industriji je omogućeno da doprinose za penziono osiguranje plaćaju na polovinu plate radnika. Ova odluka omogućava tekstilnim kompanijama da redovno plaćaju beneficije za svoje zaposlene, ali će njihove penzije na kraju biti i manje.

Ferdija Kojčić, predsjednica sindikata industrije tekstila, kože, obuće i gume FBiH je zadovoljna ovakvim rješenjem, jer će pomoći kompanijama da prežive.

Međutim, mnoge nisu uspjele.

Fabrika tekstila Interplet iz Srebrenika, koja ne radi već pet godina, za svojih 200 radnika duguje više od 1,3 miliona KM.

U Fabrici tekstila Modex, u Doboju, radi 90 radnika i to za platu od 180 do 220 KM. Plate su neredovne, a doprinosi im nisu uplaćivani zadnjih osam godina. Prema podacima penzionog fonda RS-a ova firma duguje više od 765.000 KM.

'Moram biti zadovoljna, jer nemam bolje', kaže Koviljka Džigumović, pedesetčetverogodišnja radnica.

Njena kolegica, pedesetčetverogodišnja Nada Lazarević, se slaže spominjući staru izreku da se ne treba žaliti, jer uvijek može biti gore.

Nekada velike kompanije kao što su Triko u Gradišci, Sana u Novom Gradu, Knežopoljka u Kozarskoj Dubici, Itris iz Srpca, Prolex iz Kotor Varoši, Rotex iz Rogatice, Vezionica iz Zvornika i Zenit iz Bijeljine su otišle u stečaj posljednjih godina. Ovo je ostavilo nekih 5000 radnika bez posla koji trenutno ovise od biroa za zapošljavanje u BiH.

Kao primjer može poslužiti i fabrika tekstila Svila iz Čelinca, koja je nekada prodavala svoje proizvode širom bivše Jugoslavije, a koja je sada, prema riječima Petra Tešanovića, predsjednika sindikata, nalazi pred stečajem i likvidacijom.

Kompanija već sedam godina ne uplaćuje doprinose za svojih 360 uposlenika. Plate su im oko 220 KM, ali su neredovne. Uvijek je trećina radnika neplaćena i na čekanju jer posla nema dovoljno.

Optimistični menadžeri

Menadžeri fabrika tekstila su, nekim čudom, optimisti.

Direktor Fortune Safet Pjanić kaže da zapadne kompanije pokazuju sve veći interes za bh. proizvode i da su entitetske vlade donijele nove zakone o reprogramu dugova. Većina

sindikalnih zvaničnika podržavaju nove planove za plaćanje penzionim fondovima.

Miroslav Stanimirović, direktor Modexa se također nada da će biti više narudžbi i da će preduzeće poslovati bolje ukoliko dođe do reprograma dugova. Ova kompanija je nekada zapošljavala 550 radnika, uz dobre plate i plaćene beneficije, a svoje je proizvode prodavala u cijeloj bivšoj Jugoslaviji, te u Švicarskoj, Njemačkoj i Rusiji.

Sada uglavnom rade za njemačke kompanije, kaže on, i suočavaju se sa zastojsima u radu uglavnom u martu, aprilu i septembru, odnosno u periodu između dvije sezone. Radnici nekada ne rade i po mjesec dana, a onda moraju raditi po 10 sati dnevno da bi završili posao u roku. Niko, kaže direktor, ne razmišlja o plaćanju prekovremenog rada, toplih obroka ili određivanju datuma za odmor. Odmor zavisi od narudžbi.

‘Samo da ima više posla’, ponavlja Stanimirović i rukom pokazuje na pola proizvodne hale mašina koje stoje prazne.

Svijetle tačke

Fabrika konfekcije Borac iz Travnika je dokaz da tekstilne kompanije mogu biti uspješne. Restrukturiranjem i transformacijom, ova firma sada ostvaruje profit, a otplatila je i kompletan dug za penziono i zdravstveno osiguranje. Samir Zahirović, predsjednik sindikata kaže da su plate, koje se kreću između 350 i 400 KM, redovne i da je 1.800 radnika te kompanije u posljednja dva mjeseca čak dobilo i mali bonus.

Prije rata, u Borcu je radilo 4.000 ljudi. Danas ova kompanija uglavnom radi sa nekoliko partnera iz Njemačke, Italije i Francuske. Oko 36 odsto dionica je u vlasništvu radnika.

Kojčić misli da sindikati moraju da se politički aktiviraju kako bi pomogli radnicima.

‘Tako bi više pomogli radnicima. Naša poruka je – radnici u

parlamente, a ne pred parlamente', zaključuje Kojčić.